

Tsiistre ümberpööratud

TEKST: TIINA TAMMET FOTOD: KAIDO HAAGEN

Pärast tulekahju tegi Prastuli talu suitsusaun sõna otseses mõttes kannapöörde.

Kui Tsiistre küla Prastuli talu perenaine kolm aastat tagasi Eesti kagunurgas selle koha ostis, oli esimeseks tööks sauna taha tiik kaevata. „No siinkandis peab ju igal inimesel oma lomp olema,“ ütles ta, ja lasi küngaste vahelt võsatuiki maha võtta ning tiigi kaevata. Et nõlvakul on palju allikaid,

tuli tiiki juba paari päevaga vesi. Nüüdseks elavad kuni 3 meetri sügavuses veekogus mitut liiki konnad ja sinikaelpardid, kevadel nähti ka sõtkapaari. Ise hakkasid kasvama kollased võhumõõgad – ja kui ei teaks, siis nüüd arvaks, et tegemist on loodusliku veekoguga. Ega seda tiigijuttu nii pikalt vaja olekski, kui see ka

saunaloos olulist rolli ei mängiks.

Prastuli talu ise oli kunagine linakasvatuse suuratalu, millest praeguseks alles arvatavasti 1930. aastatel ehitatud ja ka Vennastekoguduse palvemajana kasutusel olnud elamu, avar rehealune, lauda müürid ning saun. Hooned paiknevad harvalt hiiglaslikul taluõuel Võrumaa küngaste vahel.

suitsusaun

Vennastekoguduse maja oli omal ajal küla aktiivne ja kultuurne suhtluskoht, kuhu tuli inimesi kaugemaltki. Nõukogude ajal küll tegevus hääbus, ent uue omanikuga tuli taas ka elu õuele.

Vana sauna viimnepäev

Et uude kohta sisseelamist ka sõpradega jagada, toimus 2008. aasta kesksuvel rahvarohke ja mitu päeva kestev kokkutulek. Kahjuks ei pidanud aastaküm-

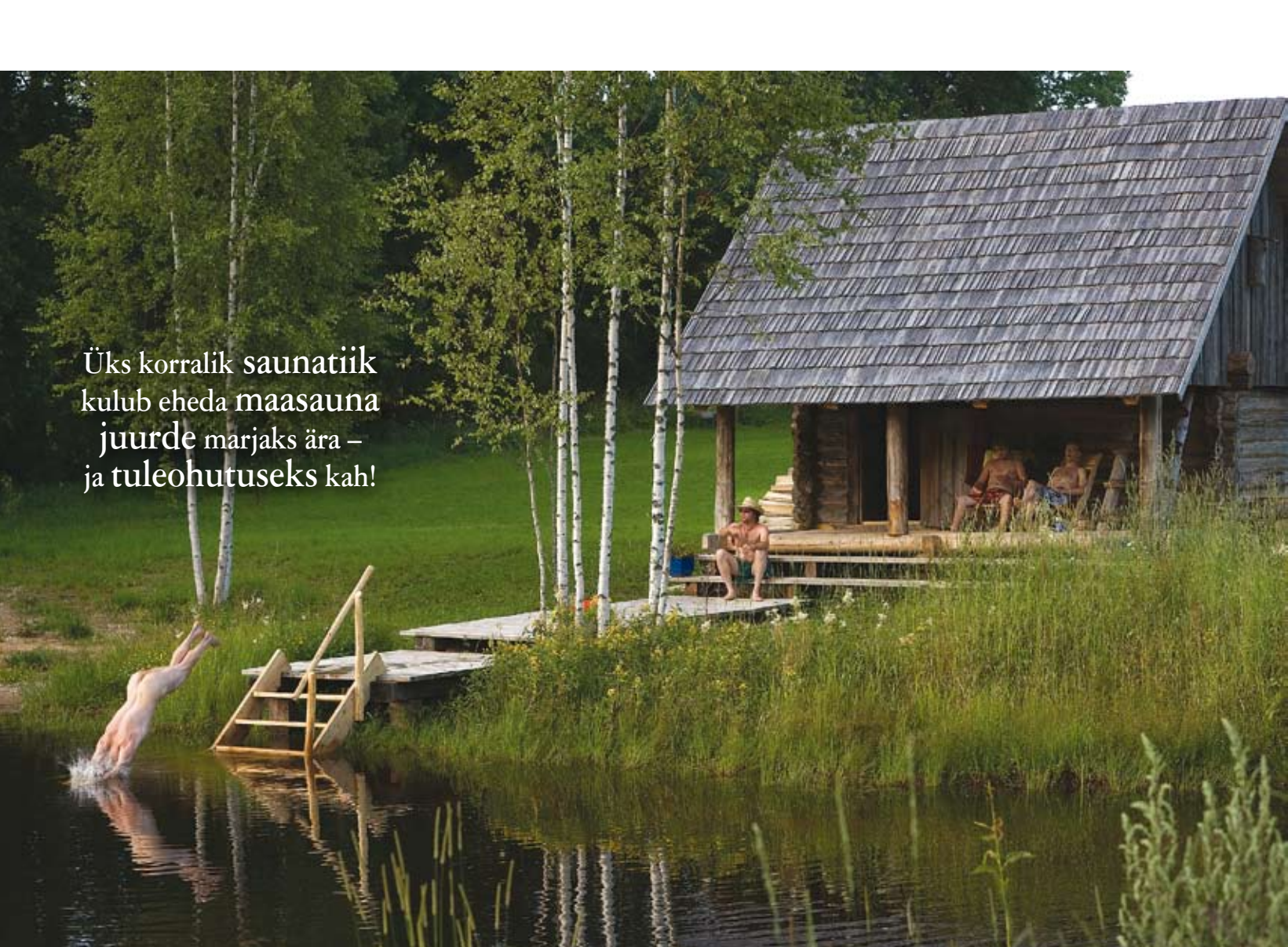
neid vana saunahoone kolle mitmepäevasele kütmisele vastu ja ühel hetkel märkasid lapsed, et sauna katuse alt tuleb natuke rohkem suitsu kui vaja. Säde oli lennanud koldest laepalkide vahele ning sealt see suitski. Õnneks oli abivalmis rahvast rohkesti ning sauna taga ka värske tiik, kust kustutusvett kohe võtta. Siiski kulus mitu tundi tegusat rassimist, et tule levikule piir panna. Kuigi suurem põleng jõuti ära hoida, kustutas hõõgvele

Enne saunaskäiku õhutatakse leiliruumi ning lavalauad pestakse nõest puhtaks.

Suitsusauna kütmine

- * Tegu võtab aega 5–6 tundi ning kogu aeg tuleb jälgida, et korralik tuli oleks all.
- * Kui saun on lõpuks kuum, siis oleneb kütjast, millise iseloomuga saunatamine tuleb. Käreدامa sauna tarvis võetakse suured, lõpuni põlemata sõed ahjust välja. Mahedama leili saamiseks lastakse sõed lõpuni põleda.
- * Kuuma vett võetakse ahju sees olevast pajast, külma vett tuuakse ämbritega tiigist.
- * Saun seisab soe päris kaua. Oleneb muidugi saunamõnude nautimise ajast ja inimeste hulgast, aga vahel saab veel hommikulgi veidi leili visata.

Üks korralik saunatiik
kulub eheda maasauna
juurde marjaks ära –
ja tuleohutuseks kah!

Pöördepunkti põhijooned

- * Kannatada saanud hoone võeti palkhaaval lahti ja pandi teistpidi uuesti kokku, nii et saunauks avaneb nüüd tiigi poole.
- * Mädanenud alumised palgid asendati uutega, aga näiteks vana laastukatuse kasutuskõlblik materjal kasutati uue katuse tegemisel ära.
- * Ehituslikult jäeti suurem osa hoonest vanaviisi, jätkamaks ümbruskonnas levinud suitsusaunade traditsiooni.
- * Sauna laoti uus ahi ning leiliruum sai uue põranda.
- * Uus saun sai puht praktilisel eesmärgil vanast tunduvalt suurem. Tiigipoolse laia räästa all on mõnus peale sauna istuda isegi viimasajuga.
- * Terrassilt viib laudtee otse tiiki – saunamõnud on siin õuel taastatud ja need koguni juurde lisatud!

jäänud kohad lõpuks kohalik tuletõrjekomando.

Saatuse näpunäite või lihtsalt kummalise kokkusattumusena lõpetas elamusterohke päeva ansambli Svjata Vatra (tõlkes Püha Tuli) esinemine. See oli vahejuhtumiste tõttu pea südaöösse lükunud ning leevendas mõnusalt väsinud saunaliste pingul närve.

Au ja kiitus uuele saunale

Võib arvata, et peale sellist õnnetust oli saun kasutuskõlbmatu, aga au ja kiitus, et vana sauna siiski maha ei kantud. Perenaisel tuli ette võtta suurem parandustöö, ja aasta hiljem oli Prastuli suitsusaun taas töökorras.

Kogu ehituse tegi ära kohalik töömeeste tiim meistrimees Kaido juhtimisel. Asjatundlikud

meistrid on kulda väärt, mehed tunnevad ja oskavad vanu töövõtteid ning suhtuvad hoonetesse asjatundlikult, samas loominguiliselt. Perenaine kiidab neid väga: „Sauna taastamisel sai kasutatud kohalikku materjali – nad teadsid täpselt, millist sammalt ja kustkohast palkide vahele korjata, või millise koostisega savi ja liiva segu laepealsele isolatsiooniks panna. Viimane sai toodud mõne kilomeetri kauguselt talumaadelt, kus just sobilik pinnas. Tähelepanelikkus on seegi, et põlenud sauna katusealusest leitud õõnsast palgijupist tegi Kaido lindude pesakasti. Nüüd seisab kast sauna otsaseina küljes ning sealt kostab juba teist kevadet kuldnokapere agarat askeldamist.“ *